

Shahid Bahonar
University of Kerman

Journal of Iranian Studies

Print ISSN: 1735-0700 Online ISSN: 2980-8766

Journal of Iranian Studies

Genealogy of the Concept of Identity in the Historical Neighborhoods of Kerman

Case Study: Khajeh Khezr, Golbaz Khan and Shah Adel Neighborhoods

Aida jahanpeyma¹ , Alireza mehdizadeh² , Mohsen keshavarz³

1. Master of Arts Research, Department of Painting, Saba Faculty of Art and Architecture, Shahid Bahonar University of Kerman, Kerman, Iran. Email: aidajahan@art.uk.ac.ir

2. Corresponding Author, Associate Professor, Department of Painting, Saba Faculty of Art and Architecture, Shahid Bahonar University of Kerman, Kerman, Iran. Email: a.r.mehdizadeh@uk.ac.ir

3. Assistant Professor, Department of Restoration of Historical Monuments, Shahid Bahonar University of Kerman, Kerman, Iran. Email: mkeshavarz@uk.ac.ir

Article Info

Article type
Research Article

Article history:

Received 2025 April 7

Received in revised 2026

February 1

Accepted 2026 June 7

Published online 2026 June 22

Keywords:

Genealogy,

Identity,

Historical Neighborhoods,

Kerman.

ABSTRACT

Purpose: cities always face problems in their development process that result from a lack of attention to the past. Identity, which is considered an inseparable part of the urban structure and is defined with it, has faded in the development process of cities today and has disappeared in some places. given that some historical neighborhoods in Kerman are being destroyed and some are changing towards becoming new and have distanced themselves from their past nature, addressing the issue of identity becomes more prominent; therefore, these questions are raised: 1. What is the relationship between the identity and the physical structure of the neighborhood? 2. How is the issue of the value and historical-physical identity of neighborhoods under destruction defined and revised? The aim of this research is to define the concept of identity using Foucault's genealogical method, which is in the face of the erosion and destruction of the historical neighborhoods of Golbaz Khan, Khajeh Khezr, and Shah Adel.

Method and approach: The research is descriptive-analytical and comparative, and information was collected through documentation and fieldwork.

Findings and conclusions: The findings of this study indicate that identity is also constructed with physical changes and factors such as migration of individuals that arise following these changes; because human perception of identity is carried out by the body and the material environment, and due to physical changes, these neighborhoods are known and defined by their past identity that remains in the minds. In fact, the identity and value of historical neighborhoods are in the form of a mental phenomenon, and only the immaterial dimension of identity always remains constant.

Cite this article: Jahanpeyma, Aida., Mehdizadeh, Alireza., & Keshavarz, Mohsen. (2026). Genealogy of the concept of identity in the historical neighborhoods of Kerman (case example: Khajeh Khezr, Golbaz Khan and Shah Adel neighborhoods). *Journal of Iranian Studies*, 25 (49), 201-226. <http://doi.org/10.22103/jis.2026.25061.2716>

© The Author(s).

Publisher: Shahid Bahonar University of Kerman.

DOI: <http://doi.org/10.22103/jis.2026.25061.2716>

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Cities are facing challenges and crises due to the blurring of identity, which has led to the loss of residents' sense of belonging to the neighborhood and their inability to influence the relationship between humans and their environment. One of these challenges is the definition of a series of concepts and values that have changed over time. Identity from the past has existed in all aspects of human life, which has undergone changes according to time and geography; because identity is an interpretation that a person presents of his relationship with history over time; history is no exception to this rule and is related to the various components of life and to the human being today (Alavi, Pahlevan Darini and Bahadori Amjazi, 1400). Given that some historical neighborhoods, especially in the city of Kerman, are disappearing and some are changing towards becoming new, distancing themselves from their past nature and at the same time not having a similar identity, physical identity, or close function to today's neighborhoods, addressing the issue of identity becomes more prominent. Therefore, these questions arise: 1. What is the relationship between the identity and the physical structure of the neighborhood? 2. How is the discussion of the value and historical-physical identity of neighborhoods under destruction defined and revised? The aim of this research is to define the concept of identity using Foucault's genealogical method, which seeks to examine the hidden layers and dispersions present in an event and is faced with the erosion and destruction of the historical neighborhoods of Khajeh Khizr, Golbaz Khan, and Shah Adel. This research is important because it examines the historical course of the identity debate in the city's historic parts and its results affect urban design planning and the preservation and restoration of historic structures, which highlights the need to address this issue.

Methodology

This research is descriptive-analytical and comparative in terms of research method and applied in terms of purpose. Also, information collection was done through library and field sources.

Discussion

In general, three periods of discourse were proposed in this study because, according to the aerial photographs and maps available from the past decades of Kerman city, changes can be traced since the 1930s. Therefore, the three periods before the revolution (the Pahlavi period), the revolutionary period until the end of the 1970s, and the 1980s to now were proposed as three periods of discourse. The 1930s and 1940s were a period influenced by modernism, and the 1960s and 1970s were influenced by the discourse of the early revolution, namely Islam and religion, and then by the conditions of war. The 1980s and up to now have been dominated by the discourse of moderation and development. From a physical perspective, the first discourse was the cause of the beginning of street painting and the implementation of development programs, and from a conceptual perspective, it was the gathering of people in an environment and the existence of a neighborhood center and the characteristic elements and identity that introduced the neighborhood. After the 1940s, in the second discourse, other development measures such as street construction were carried out, and the coherent texture of the neighborhood was destroyed. The structure also changed, and minor factors such as the immigration of non-natives to the neighborhood and the relocation of natives to the new texture also affected the identity, because the neighborhood center lost its function and the neighborhood's identity also underwent changes. In recent decades, the discourse of development has been raised, which has led to new construction with new and often

heterogeneous materials with high density, creating empty land in the neighborhood. Among these factors, minor factors such as earthquakes that caused the construction of new and safe buildings instead of the original and old buildings of the neighborhood and the increase in the population of non-Iranian and non-native people in the neighborhood have caused the disintegration of the neighborhood's fabric and the change of its identity to a new identity. Because these neighborhoods have more or less preserved their identity elements, with physical changes, the identity has also changed in a new way.

Conclusion

By examining the socio-political conditions prevailing in society and consequently in the city of Kerman, which are presented as the discourse existing in the society at that time, we can conclude that the identity existing in neighborhoods is subject to countless factors that are categorized into various tangible and intangible categories. One of these factors is the physical structure of the neighborhood, which is one of the tangible factors. As the existing discourse in the society and the city changes, the physical structure of the neighborhood also changes, and these changes indirectly affect the identity, which is one of the intangible factors, and a new identity is formed, which only carries its name with it from the past. In fact, the discussion of the identity and value of historic neighborhoods that are being destroyed is a subjective phenomenon, and identity itself does not always remain constant, but rather its immaterial dimension remains constant. Therefore, identity in these neighborhoods is constructed through physical changes and defined by individuals' perceptions and mental data. According to the research findings and the conclusions reached from them, it can be said that if identity is given attention in the urban structure, especially in historical neighborhoods that narrate the history of the past and are considered part of the history of the people of that region, And if we try to identify and preserve the elements of identity in every urban space, and take this issue into account when formulating and implementing every urban development plan, we will have an urban fabric with identity that, while being modern and equipped with facilities, has also preserved its past identity and structure, and this action will have a positive impact on the lives of people who interact with the environment.

تبارشناسی مفهوم هویت در محلات تاریخی شهر کرمان (نمونه موردی: محله خواجه خضر، محله گلبازخان و شاه عادل)

آیدا جهان‌پیما^۱، علیرضا مهدی‌زاده^۲، محسن کشاورز^۳

۱. کارشناس ارشد پژوهش هنر، بخش نقاشی، دانشکده هنر و معماری صبا، دانشگاه شهید باهنر کرمان، کرمان، ایران. رایانامه: aidajahan@art.uk.ac.ir

۲. نویسنده مسئول، دانشیار، بخش نقاشی، دانشکده هنر و معماری صبا، دانشگاه شهید باهنر کرمان، کرمان، ایران. رایانامه: a.r.mehdizadeh@uk.ac.ir

۳. استادیار، بخش مرمت بناهای تاریخی، دانشگاه شهید باهنر کرمان، کرمان، ایران. رایانامه: mkeshavarz@uk.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	زمینه/هدف: شهرها در روند توسعه خود همواره با مشکلاتی مواجه می‌شوند که ناشی از عدم توجه به گذشته است. هویت که جزیی جدانشدنی از ساختار شهری محسوب و به همراه آن تعریف می‌شود، امروزه در روند توسعه شهرها کم‌رنگ شده و در برخی نقاط از بین رفته است. با توجه به اینکه برخی محلات تاریخی در شهر کرمان در حال از بین رفتن و برخی در حال تغییر به سمت نو شدن هستند و از ماهیت گذشته خود فاصله گرفته‌اند، پرداختن به بحث هویت پررنگ‌تر می‌شود؛ بنابراین، این سؤالات مطرح می‌شود ۱. چه نسبت و رابطه‌ای میان هویت و کالبد محله وجود دارد؟ ۲. بحث ارزش و هویت تاریخی- کالبدی محلات در حال تخریب چگونه تعریف و بازنگری می‌شود؟ هدف این پژوهش تعریف مفهوم هویت با روش تبارشناسی فوکوست که در مواجهه با چگونگی فرسایش و از بین رفتن محلات تاریخی گلبازخان، خواجه خضر و شاه عادل می‌باشد.
کلیدواژه‌ها: تبارشناسی، هویت، محلات تاریخی، کرمان.	روش/رویکرد: پژوهش به روش توصیفی- تحلیلی و تطبیقی می‌باشد و جمع‌آوری اطلاعات از طریق اسنادی و میدانی صورت گرفته است.
	یافته‌ها و نتایج: یافته‌های این پژوهش مشخص می‌کند که با تغییرات کالبد و عواملی همچون مهاجرت افراد که به دنبال این تغییرات به وجود می‌آیند، هویت نیز بر ساخته می‌شود؛ چراکه درک انسان از هویت توسط کالبد و محیط مادی صورت می‌گیرد و با توجه به تغییرات کالبدی، این محلات با هویت گذشته خود که در اذهان باقی مانده است شناخته و تعریف می‌شوند. در واقع، هویت و ارزش محلات تاریخی به شکل پدیده ذهنی هستند و تنها بُعد غیر مادی هویت همواره ثابت می‌ماند.

استناد: جهان‌پیما، آیدا؛ مهدی‌زاده، علیرضا؛ و کشاورز، محسن. (۱۴۰۵) تبارشناسی مفهوم هویت در محلات تاریخی شهر کرمان (نمونه موردی: محله خواجه خضر، محله گلبازخان و شاه عادل). *مجله مطالعات ایرانی*، ۲۵ (۴۹)، ۲۰۱-۲۲۶.

<http://doi.org/10.22103/jis.2026.25061.2716>

© نویسندگان.

ناشر: دانشگاه شهید باهنر کرمان.

۱. مقدمه

۱-۱. بیان مسأله

امروزه شهرها دچار چالش‌ها و بحران‌هایی شده‌اند که به دلیل از بین رفتن و کمرنگ شدن بحث هویت در آن‌هاست که به دنبال آن تعلق ساکنین نیز به محله از بین رفته و ارتباط میان انسان و محیط زندگی‌اش را نیز تحت تأثیر قرار داده است. یکی از این چالش‌ها، تعریف جایگاه یک‌سری از مفاهیم و ارزش‌هایی است که با گذشت زمان دگرگون شده‌اند. هویت از گذشته تاکنون در همه ابعاد زندگی انسان وجود داشته که به مقتضای زمان و جغرافیا دچار دگرگونی‌هایی شده است؛ چراکه هویت تفسیری است که انسان از ارتباط خود با تاریخ در گذر زمان ارائه می‌دهد؛ تاریخی که با مؤلفه‌های گوناگون زندگی از این قاعده مستثنا نیست و با انسان امروز در ارتباط است (علوی، پهلوان درینی و بهادری امجری، ۱۴۰۰).

با توجه به اینکه برخی محلات تاریخی به‌خصوص در شهر کرمان در حال از بین رفتن و برخی در حال تغییر به سمت نو شدن هستند و از ماهیت گذشته خود فاصله گرفته و در عین حال، سنخیت هویتی و کالبدی و کارکرد نزدیکی هم با محلات امروزی ندارند، پرداختن به بحث هویت پررنگ‌تر می‌شود؛ بنابراین، این سؤالات مطرح می‌شود ۱. چه نسبت و رابطه‌ای میان هویت و کالبد محله وجود دارد؟ ۲. بحث ارزش و هویت تاریخی - کالبدی محلات در حال تخریب چگونه تعریف و بازنگری می‌شود؟ هدف این پژوهش تعریف مفهوم هویت با روش تبارشناسی فوکو^۱ است که به دنبال بررسی لایه‌های پنهان و پراکندگی‌های موجود در یک رویداد و در مواجهه با چگونگی فرسایش و از بین رفتن محلات تاریخی خواجه‌خضر، گلبازخان و شاه‌عادل می‌باشد. این پژوهش به دلیل آنکه سیر تاریخی بحث هویت در بخش‌های تاریخی شهر را بررسی می‌کند و نتایج حاصل از آن بر برنامه‌ریزی‌های طراحی شهری و حفاظت و مرمت بافت‌های تاریخی تأثیر می‌گذارد، اهمیت دارد و این امر ضرورت پرداختن به این موضوع را مشخص می‌کند.

۱-۲. پیشینه پژوهش

در زمینه بافت و محلات تاریخی و تبارشناسی فوکو تحقیقات زیادی انجام شده است که برخی از پژوهشگران به شکل مستقیم و غیر مستقیم به آن پرداخته‌اند. ملک‌عباسی، مرادی مسیحی و مدیری (۱۴۰۱) در مقاله خود تحت عنوان «تبیین ساختار فضایی بافت محلات شهر، با نگاهی به شهرکرمان» نقش محلات را در شکل‌گیری ساختارفضایی هریک از محلات درونی، میانی و پیرامونی شهر تبیین نمود و نیز ارتباط و عدم ارتباط آن‌ها در ساخت کالبدی - فضایی محلات جدید و قدیمی و بالعکس را بررسی کرده‌اند.

فیروزی، جوان و توانگر (۱۴۰۰) در مقاله‌ای با عنوان «تبارشناسی به‌مثابه روشی برای تحلیل تحولات نقش شهر (مطالعه موردی: شهر مشهد)» به توصیف و تشریح چگونگی و چرایی کاربرد روش تبارشناسی و تحلیل تحولات نقش شهرها در طول زمان پرداخته‌اند. نظری، اشکور کیایی، ساعی و پولادی (۱۳۹۷) نیز در پژوهش خود با عنوان «بازفهمی هویت‌های تاریخی از موضع روش تبارشناسانه: با تأکید بر نظریه فوکو» به شناخت روش

تبارشناسی فوکو و تفاوت روش‌های فوکو با دیگر روش‌های موجود پرداخته و به دنبال فهم ویژگی‌های
تبارشناسی در شناخت هویت‌های تاریخی است. در مقاله «تبارشناسی مفهوم هویت در گفتمان‌های سیاسی ایران
معاصر» از افرا و فیض‌آبادی (۱۳۹۲) مفهوم هویت در گفتمان‌های سیاسی ایران معاصر به روش تبارشناسی فوکو
مورد بررسی قرار گرفته است. صالحی‌زاده (۱۳۹۰) در مقاله خود با عنوان «درآمدی بر تحلیل گفتمان میشل فوکو؛
روش‌های تحقیق کمی» به اختصار به اندیشه‌های فوکو در روش تحلیل گفتمان و روشن ساختن عناصر سازنده
نظریه تحلیل گفتمان وی پرداخته است. سیدیان، بذرگری و طالبی (۱۳۸۷) در پژوهش خود تحت عنوان «حرار
هویت در باهمستان‌های بافت کهن و تاریخی شهری نمونه موردی: باهمستان‌های بافت کهن و تاریخی کرمان»
هویت را در روند برنامه‌ریزی باهمستان (محلات) در یک بافت کهن شهری مد نظر قرار داده‌اند. حبیب، نادری و
فروزانگهر (۱۳۸۷) در مقاله «پرسمان تبعی در گفتمان کالبد شهر و هویت» نیز اشاره مختصری به تعاریف در
ارتباط با هویت پرسش کالبد شهر تابع هویت یا هویت تابع کالبد شهر را بررسی کرده‌اند. در ارتباط با محلات
تاریخی کرمان نیز مقالات و کتاب‌های زیادی چاپ شده است که به محلات از جنبه‌های گوناگون پرداخته‌اند؛ از
جمله پورشیری و ناظم‌زاده شعاعی (۱۳۹۸) در مقاله خود با عنوان «مطالعه و شناخت بافت تاریخی شهری با
نگاهی خاص (نمونه مطالعاتی: محله گلبازخان کرمان)» به مطالعه در مورد ساماندهی بافت تاریخی و پیدا کردن
شناختی در مورد محله گلبازخان پرداخته‌اند. در مقاله «باز زنده‌سازی محله تاریخی شاه‌عادل شهر کرمان با رویکرد
توسعه پایدار شهری» غلامرضا میرزایی و انیسی (۱۳۹۲) ابتدا یک تعریف کلی از توسعه پایدار را مطرح می‌کنند و
سپس، بر روی محدوده تاریخی محله شاه‌عادل ریز شده وضعیت اقتصادی، اجتماعی و کالبدی محله را مطالعه و
بررسی می‌کنند. کتاب «محله‌های قدیمی کرمان» دانشور و باستانی پاریزی (۱۳۸۸) به گذشته محلات تاریخی
کرمان از نحوه نام‌گذاری آن‌ها تا شغل اهالی محله به تفسیر پرداخته‌اند و همچنین، دانشور (۱۳۷۵) در کتاب دیگر
خود تحت عنوان «تاریخچه محله و مسجد خواجه‌خضر» این محله را به‌طور کامل معرفی کرده است. با مطالعه
پژوهش‌های پیشین شناخت کافی در ارتباط با قلمرو پژوهش و روش تبارشناسی به دست آمد، اما همان‌طور که
نتایج حاصل از مطالعات قبلی نشان داد، تمامی تحقیقات صورت گرفته در ارتباط با موضوع این پژوهش تنها به
یک یا دو جنبه از آن می‌پردازند؛ بنابراین، نیاز به بررسی بیشتر مفهوم هویت در فضای شهری کرمان و یافتن
گسست‌های موجود از طریق روش تبارشناسی وجود دارد.

۳-۱. روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از نظر روش بررسی، توصیفی-تحلیلی و تطبیقی و از نظر هدف، کاربردی می‌باشد. همچنین،
گردآوری اطلاعات از طریق منابع کتابخانه‌ای و میدانی انجام شده است. برای رسیدن به نتیجه، ابتدا محلات
خواجه‌خضر، گلبازخان و شاه‌عادل از نظر جغرافیایی و کالبدی مورد بررسی قرار می‌گیرند، سپس مراحل
تبارشناسی فوکو در این محلات بررسی می‌شود. محلات تاریخی نقاطی هستند که به دلایل مختلف از جمله
ارزش تاریخی، معماری و فرهنگ متمایز یا رویدادهای مهم تاریخی اهمیت ویژه‌ای دارند.

این محلات معمولاً در طول زمان حفظ شده و به‌عنوان میراث فرهنگی یا مکان‌های باارزش تاریخی مورد توجه قرار می‌گیرند. هویت یک محله یا منطقه بازتاب گسترده یا پیچیدگی تاریخی و فرهنگی آن منطقه است. از آنجا که شهرکرمان از خرده و پاره‌فرهنگ‌های اقوام مختلفی تشکیل شده است، تبارشناسی هویت در محلات از اهمیت بیشتری برخوردار است. از طرفی، فوکو تبارشناسی را در هویت نیز بررسی کرده است؛ لذا در این پژوهش هویت محلات، با توجه به رویکرد تبارشناسی فوکو بررسی می‌شود.

۴-۱. یافته‌های پژوهش

یافته‌های این پژوهش مشخص می‌کند که با تغییرات کالبد و عواملی همچون مهاجرت افراد که به دنبال این تغییرات به وجود می‌آیند، هویت نیز بر ساخته می‌شود؛ چراکه درک انسان از هویت توسط کالبد و محیط مادی صورت می‌گیرد و با توجه به تغییرات کالبدی، این محلات با هویت گذشته خود که در اذهان باقی مانده است شناخته و تعریف می‌شوند. در واقع، هویت و ارزش محلات تاریخی به شکل پدیده ذهنی هستند و تنها بعد غیر مادی هویت همواره ثابت می‌ماند.

۵-۱. مبانی نظری پژوهش

تبارشناسی / دیرینه‌شناسی معادل فارسی واژه انگلیسی Genealogy است و در عربی به «علم الانساب» یا نسب‌شناسی ترجمه می‌شود. موضوع مورد بررسی در این واژه، رخدادها و پراکندگی‌هایی است که محصول منازعات و تعاملات نیروها هستند. تبارشناسی، مقابل روش تاریخ سنتی است و هدف آن، ثبت خصلت بی‌نظیر وقایع، خارج از هر نوع غایت یکنواخت است (خنifer و مسلمی، ۱۳۹۸: ۲۸۵). تبارشناسی به‌عنوان روش تحلیلی متمرکز، بر تنوع، گسست، عدم پیوستگی رویدادها، پراکندگی‌های نهفته و عدم وحدت پدیده‌ها تکیه دارد. تبارشناسی شکلی از تاریخ است که به شرح سازمان دانش، گفتمان‌ها، قلمرو موضوعات مختلف می‌پردازد، بدون این‌که مجبور باشد به سوژه‌ای ارجاع دهد. مفاهیم دیرینه‌شناسی و تبارشناسی برای فوکو متفاوت بودند. تبارشناسی تکمیل‌کننده و فراتر از دیرینه‌شناسی بیانگر نقشی سیاسی است که در آن تاریخ، واژگونی رابطه نیروها و واژگونی رابطه‌ای است که همیشه، حال را به گذشته پیوند می‌داد (نوذری، ۱۳۸۸).

از دیدگاه تبارشناس، هیچ‌گونه ماهیت ثابت یا قاعده بنیادین یا غایت متافیزیکی وجود ندارد، بلکه باید پیوسته شکاف‌ها و گسست‌هایی را که در حوزه‌های گوناگون معرفتی وجود دارد، جستجو کرد و عدم اعتبار مفاهیمی مثل تکامل، ترقی و تداوم را به اثبات رساند. تبارشناسی با سطوحی از وقایع و جزییات مورد غفلت واقع شده سروکار دارد. تبارشناس برخلاف نگاه افلاطونی، عمیق‌ترین مسایل را حقیقتاً سطحی می‌یابد و حکیمی است اهل تمییز که در روابط قدرت، بر دانش و پیکر انسان در جامعه مدرن تمرکز دارد، سوژه درونی پدیده‌ها را رها می‌کند و به رموز بیرونی امور می‌پردازد. فوکو می‌گوید: تبارشناسی شبیه فرایند تطور گونه‌ها در معنای سنتی کلمه نیست و سرنوشت انسان را به گونه یک فرایند پیوسته و تاریخی نمی‌داند (خنifer و مسلمی، ۱۳۹۸: ۲۸۷-۲۸۸).

واژه محله، با توجه به زمان و مکان جغرافیایی، دارای تعاریف متفاوتی می‌باشد که دقیقاً از نوع زندگی مردم و روحیات آن‌ها و همین‌طور وضعیت فرهنگی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی جامعه نشأت می‌گیرد (پورجعفر، تقوایی و کشتکار قلاتی، ۱۳۸۹). در محاوره‌های فارسی، محله هم یک واحد فیزیکی است و هم یک واحد اجتماعی که به‌ویژه از نظر اجتماعی دارای وجوه مشترک باشند. به لحاظ معنایی جای حلول، فرود، جا و مکان می‌باشد و محله جایی برای نمود عینی آن‌هاست (ربانی خوراسگانی، صدیق اورعی و خنده رو، ۱۳۸۸). محله جلوه و مفهومی از مکان است. این مکان متشکل از فضاهایی برای انجام فعالیت‌های انسان‌هایی است که در آن محله زندگی می‌کنند یا برای انجام امری یا دریافت خدماتی به آن مراجعه می‌نمایند (نقی‌زاده، ۱۳۹۰: ۲۰-۱۹). اهمیت محله به‌عنوان اولین محیط زندگی بعد از خانه، می‌تواند در بیان هویت افراد نقش مهمی داشته باشد (پورعبدالله، ۱۳۹۱). محله مفهوم ثابت و ایستایی در مباحث شهرشناسی جغرافیایی و سایر علوم از جمله برنامه‌ریزی شهری، علوم اجتماعی و علوم سیاسی در قرن گذشته نداشته است.

در زمان حاضر نیز این مفهوم دچار تغییرات اساسی شده است، به‌گونه‌ای که پیرامون مفهوم و ابعاد آن مباحث فراوانی وجود دارد. در واقع، در هر یک از حوزه‌های علمی از زاویه دید خاص آن تعریف شده است (ویلیامز، ۱۹۸۵: ۳۰). به طور کلی، محله محدوده‌ای جغرافیایی- اجتماعی است که غالباً کالبدی پیوسته نیز دارد که حدود مرز آن توسط خصوصیات کالبدی (مانند ساختار و شکل بناها، نوع دسترسی‌ها و وضعیت توپوگرافی طبیعی) و خصوصیات فردی و جمعی ساکنین (مانند روابط اجتماعی، فرهنگ و گذشته افراد) و خصوصیات از این دست در طول تاریخ متغیر است. در نتیجه، ارائه تعریفی یک‌سان برای همه محلات، با افراد مختلف در مکان‌های مختلف، دشوار به نظر می‌رسد (حسینی و سلطانی، ۱۳۹۷).

در دیکشنری لانگمن کلمه Identity دارای ریشه لاتین با قدمت ۱۵۰۰-۱۶۰۰ ساله است و از idem به معنای «همان» گرفته شده است. در زبان‌های لاتین واژه Identity به‌عنوان معادل واژه هویت تعریف شده است. ریشه این واژه Idem - Iden - titas است و از Idem یعنی مشابه و یکسان گرفته شده است. فرهنگ آکسفورد به‌عنوان چستی و کیستی فرد یا چیزی، از هویت یاد می‌کند (نوفل، کلبادی و پورجعفر، ۱۳۸۸). هویت در لغت‌نامه دهخدا به معنای تشخیص آورده شده است. در فرهنگ معنی هویت این‌گونه بیان می‌شود: ۱- ذات باری تعالی ۲- هستی، وجود ۳- آنچه موجب شناسایی شخص بشود. در حوزه ادبیات عام، و براساس واژه‌نامه‌های معتبر، هویت به معنای حقیقت، شیء یا شخص که مشتمل بر صفات جوهری او باشد، شخصیت، ذات، هستی و وجود، منسوب به هو معرفتی می‌شود (میرمقتدایی، ۱۳۸۳). در سطحی کلان، هویت به معنای یکی شدن است، اما در جامعه‌شناسی صرفاً یکی شدن خود نیست، بلکه یکی شدن با خود و دیگران است که توضیح‌دهنده هویت فردی و اجتماعی است (عاملی، ۱۳۹۰: ۱۷۷).

هویت در ذهن افراد مختلف، حتی افرادی که پیشینه فرهنگی مشابهی دارند، به طور متفاوتی درک می‌شود و بخشی از این تنوع به دلیل تجربیات افراد در بافت اجتماعی است. برخی دیگر هویت را مقوله‌ای فردی می‌دانند؛ برخی دیگر آن را اجتماعی؛ برخی هویت را به نام یک شیء تقلیل می‌دهند و برخی دیگر به آن ماهیتی مقدس می‌دهند که

فراتر از دسترس انسان است (نجفی، ۱۳۹۵). مفهوم هویت دارای ویژگی‌ها و خصوصیتی است که این ویژگی‌ها باعث اختلافات بسیار در حوزه تعریف آن شده و محققان رشته‌های مختلف را به بحث در مورد آن واداشته است. پورعبدالله (۱۳۹۱) به چند مورد از مهم‌ترین آن‌ها اشاره کرده است که در جدول (۱) آورده شده‌اند:

جدول ۱. ویژگی‌های هویت

ویژگی‌های هویت	چند لایگی	- لایه اول: هویت فردی - لایه دوم: هویت گروهی - لایه سوم: هویت ملی - لایه چهارم: هویت فراملی
	پویایی	- وجود تناقض در ماهیت هویت - هویت حاصل عناصری ایستا و پویا
	تقویت و تضعیف	- تقویت و تضعیف هویت در تغییر شرایط زمانی و مکانی به دلیل پویایی آن (مانند برخی حوادث تاریخی، سیاسی و اجتماعی)
	تعارض هویت‌ها	- وجود تعارض هویت‌ها بر اثر کسب هویت‌های تازه و نفی یا کنار گذاردن بخشی از هویت گذشته

(پورعبدالله، ۱۳۹۱: ۱۶)

در دهه ۱۹۶۰، چالش جدید و مهمی بین روش‌ها و فرمول‌های پدیدارشناسی و فرمول‌های قانون اساسی پدید آمد. متفکرانی مانند لوی اشتراوس^۲، ساختارگرای فرانسوی، بر این ایده تأکید داشتند که علوم طبیعی بیشتر به حوزه روانشناسی و به‌ویژه به اولییتی که به تبیین‌پذیری داده می‌شود، وابسته هستند. لوی اشتراوس معتقد بود که معنا نه تنها باید جستجو شود، بلکه باید از ساختارهای اجتماعی-تاریخی و فرهنگی نیز استخراج شود. فوکو با لوی-اشتراوس هم‌نظر بود و تأکید می‌کرد که نباید به دنبال شناسایی تاریکی ذهن بود، بلکه باید بیشتر به ساختار و شکل پیوندهای ذهنی علاقه‌مند بود. او تمایل روح به معنا بخشیدن به جهان را مشکل اصلی اومانیسم می‌دانست و تأکید می‌کرد که حقیقت هویت را باید در قلمرو فرهنگ و جامعه جستجو کرد.

فوکو از متفکرانی مانند لوی اشتراوس، ژاک لاکان^۳ و لوی آلتوسر^۴ پیروی کرد که بر گذار از جریان‌های اومانیستی متمرکز بر عقل تأکید داشتند. همه این متفکران در پی به چالش کشیدن تعصبات اومانیسم، به‌ویژه مطالعه ذهن و آگاهی انسان بودند. این اولین باری بود که عاملیت انسان در اندیشه و عمل، که از زمان دکارت یک اصل مسلم فلسفه مدرن است، مورد تردید قرار گرفت (ضمیران، ۱۳۹۵: ۶). به همین دلیل است که فوکو در پی فراتر رفتن از رویکردهای موجود بود. او تحلیل ساختارگرایانه را که به سادگی مفهوم هویت را حذف کرده و آن را با چارچوب رسمی رفتار انسان، که به عنوان دگرگونی‌های قانون‌مند عناصر بی‌معنی درک می‌شود، رد می‌کند. او همچنین، ایده پدیدارشناختی ردیابی منشأ تمام هویت‌ها به فعالیت معناسازی سوژه هویت‌بخش خودمختار و متعالی را رد می‌کند. او تلاش‌های تفسیری برای کشف هویت ضمنی اعمال اجتماعی، و همچنین، تلاش‌های هرمنوتیکی را برای استخراج هویتی متفاوت و عمیق‌تر که عاملان اجتماعی تنها آگاهی مبهمی از آن دارند، رد می‌کند (دریغوس و رایینو، ۱۳۷۹: ۵۴؛ اسمارت، ۱۳۸۵: ۱۸). فوکو برخلاف مارکسیست‌ها، بر فرآیندهای تاریخی کلی تمرکز نمی‌کند،

بلکه ماهیت فردی و پراکنده هویتهای تاریخی را در نظر می‌گیرد (دریفوس و رابینو، ۱۳۷۹: ۱۴). علاوه بر این، رویکرد او به هویتهای تاریخی با رویکرد وبر^۲ متفاوت است. از نظر وبر، نمونه آرمانی با ارجاع به گذشته (مثلاً کالونیسیم، سرمایه‌داری، ریاضت اقتصادی) جوهره هویت تاریخی مورد مطالعه را روشن می‌کند؛ بنابراین، نمونه آرمانی پدیده‌های متفاوت را در یک چارچوب معنادار ثبت می‌کند و به مورخ اجازه می‌دهد تا آنها را کشف و توضیح دهد. فوکو به عنوان یک تبارشناس تلاش می‌کند تا حد امکان از توسل به معانی آرمانی، نمونه‌های کلی و جوهره هویت‌ها اجتناب کند و در سطح خود هویتهای باقی بماند (دریفوس و رابینو، ۱۳۷۹: ۲۴۱).

تحلیل فوکو از شیوه‌های بنیادی سازماندهی اندیشه نیز تا حد زیادی بر روابط قدرت و دانش استوار است که از طریق آنها انسان‌ها به سوژه تبدیل می‌شوند، در حالی که به نظر می‌رسد تحلیل وبر، سلطه عقلانیت ابزاری را به عنوان یک هدف، یک وسیله، بر کل زندگی اجتماعی هدف قرار می‌دهد. از نظر وبر، «قفس آهنین» عقلانیت اجتناب‌ناپذیر است، اما فوکو امکان (حتی احتمال) مقاومت در برابر فناوری‌های قدرتی را که عقلانیت ایجاد می‌کند، می‌پذیرد (اسمارت، ۲۰۰۶: ۹). در نهایت، کار فوکو با تاریخ‌نگاری «حال‌گرا» متفاوت است، جایی که مورخ برای انتقال آن به گذشته به یک هویت، یک مدل، یک مفهوم، یک نهاد، یک احساس یا یک نماد از حال تکیه می‌کند و گاهی اوقات به طور ناخودآگاه، به دنبال نشان دادن این است که این هویت یا نهاد دیروز همان معنای امروز را داشته است (دریفوس و رابینو، ۱۳۸۷: ۲۲۲). تاریخ‌نگاری رسمی که خود بر نوعی قوم‌گرایی ضمنی استوار است، تاریخ گذشته را براساس اندیشه‌های حاکم بر بینش کنونی می‌نویسد؛ یعنی جوهر زبان کنونی یک هویت را در نقطه‌ای دور در گذشته جستجو می‌کند و سپس، لزوم یک تحول و پیشرفت تاریخی از این گذشته به امروز را نشان می‌دهد (ضمیران، ۱۳۹۵: ۳۷).

پاکزاد (۱۳۸۵) برای توضیح هویت در محله، مکانی را که در آن خود را شناسایی می‌کند و خود را به دیگران می‌شناساند، بخشی از شخصیت وجودی هر انسان می‌داند که هویت فردی او را می‌سازد. او می‌گوید: من معتقدم وقتی فردی به خودش فکر می‌کند، با مکانی که در آن زندگی می‌کند، احساس ارتباط می‌کند و آن مکان را جزیی از خود می‌بیند، ارتباط عمیقی بین فرد و زندگی او برقرار می‌شود. لینچ (۲۰۰۴) ویژگی‌های معقول یک محله با هویت را این‌گونه فهرست می‌کند: محله‌ای با خیابان‌های آرام و امن و خدمات روزانه با دسترسی آسان و در صورت لزوم می‌توان سازمان‌های سیاسی تشکیل داد. مناطق مسکونی با هویت نیز به مردم این امکان را می‌دهد که در بهبود محیط خود سهیم باشند (قاسمی و نگینی، ۱۳۸۹).

ساختار فیزیکی نقش مهمی در تعریف هویت شهری ایفا می‌کند. این ساختار نمایانگر تمدن است و جزء مهمی از فرهنگ شهری را تشکیل می‌دهد. طبیعتاً ساختار فیزیکی یک شهر مستقیماً بر ویژگی‌های محیط طبیعی آن تأثیر می‌گذارد. به عنوان مثال، توسعه شهری و ساخت و ساز ساختمان‌ها، شیب و توپوگرافی زمین را تغییر می‌دهد. علاوه بر این، این توسعه منجر به اختصاص زمین بیشتر به ساخت و ساز و از بین رفتن برخی از پوشش گیاهی شهری در مناطق ساخته شده می‌شود (بهزادفر، ۱۳۸۴). آنچه در مرحله نخست به بافت شهری کرمان هویت می‌بخشید، اصل عبور پیاده بوده که امروزه با حضور خودرو به سطح شهر و غلبه آنها بر پیاده، این اصل کمرنگ

شده است. دومین اصل محوریت بازار در زندگی سنتی مردم کرمان بوده، به نحوی که تمامی مسیرها به بازار منتهی می‌شدند. سومین اصل، وجود مراکز محلات و برجستگی آن‌ها در بافت شهری کرمان بود که به وسیله ورودی‌های مشخص و عناصر عمودی مانند مناره مساجد، خود را از بافت متمایز می‌کردند. یکپارچگی کلیت بافت شهری، فضا سازی‌های بامعنا و متوالی، استفاده از مصالح هم‌جنس و هم‌خانواده و همگونی بافت شهری از جز به کل از دیگر خصایص هویت‌بخش به بافت کرمان بودند (ناظم‌زاده شعاعی، ۱۳۸۵).

۲. بحث و بررسی

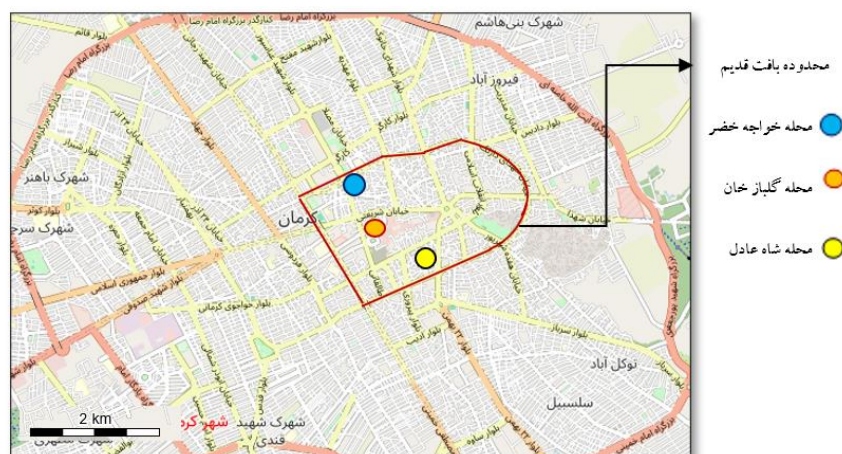
۲-۱. محدوده تحقیق

شهر کرمان با جمعیت حدود ۷۱۲۰۰۰ (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۳) در سمت شمال استان کرمان واقع است. محدوده بافت تاریخی به ۳۳ محله قدیمی تقسیم شده است. نمونه‌های مورد مطالعه در این پژوهش محله خواجه‌خضر، گلبازخان و شاه‌عادل شهر کرمان می‌باشد که در (تصویر ۱) می‌توان مشاهده کرد.

محله خواجه‌خضر: محله خواجه‌خضر در اسناد قدیم به ترک‌آباد ثبت شده که بعدها به دلیل مسجد خواجه‌خضر به محله خواجه‌خضر تغییر نام داد. این محله واقع در خیابان ابو حامد فعلی است و از سوی جنوب به خیابان شریعتی و از طرف مشرق به کوی قُبه‌سبز و از طرف مغرب به خیابان عباس صباحی (کوچه مؤیدی) محدود می‌شود.

محله گلبازخان: این محله از نام پهلوانی محبوب گرفته شده است و در مجاورت بازار شرقی- غربی و مجموعه‌های تاریخی قرار گرفته است که از طرف شمال به خیابان شریعتی و از شرق به خیابان شهید تجلی (گنج‌علی‌خان)، از جانب غرب به خیابان غزه و از سوی جنوب به میدان ارگ محدود می‌شود.

محله شاه‌عادل: این محله در مجاورت مسجد تاریخی ملک قرار دارد که به دلیل وجود حاکم عادل در آن زمان، شاه‌عادل نام گرفت که از شمال به خیابان امام خمینی و از طرف جنوب به خیابان شهید مطهری، از طرف غرب به بلوار پیروزی و از مشرق به خیابان میرزارضا کرمانی محدود می‌شود.

تصویر ۱. مشخص کردن محدوده محلات خواجه‌خضر، گلبازخان و

شاه‌عادل در محدوده تاریخی کرمان (مأخذ: URL1)

۲-۲. عناصر هویتی موجود در محلات

هر محله دارای عنصر هویتی است که برخی از آن‌ها مانند بناهای مذهبی چون مسجد خواجه‌خضر هویتی پررنگ و برخی مانند تیربرق‌های چوبی اصیل هویت کمرنگ‌تری دارند. این عناصر هویتی بخش مهم پژوهش را شامل می‌شوند؛ زیرا آن‌ها یک جنبه هویتی و یک جنبه کالبدی دارند و می‌توان با بررسی تغییرات آن‌ها تبارشناسی هویت را تکمیل کرد. در (جدول ۲) می‌توان تغییرات را در این عناصر هویتی مشاهده کرد؛ از بین عناصر مذهبی برخی تصاویری از گذشته آن‌ها وجود ندارد و اکنون با ساختار جدید وجود دارند؛ چون ساختار قبلی آن به هر دلیلی از بین رفته و به جای آن ساختمان جدید ساخته‌اند، همچون مسجد خواجه‌خضر که در زلزله ۱۳۶۰ به کلی تخریب و بنای مسجد جدیدی به جای آن احداث گردید (دانشور، ۱۳۸۹: ۳۶۴). برخی عناصر هویتی مانند خانه‌های قدیمی که دارای سردر تزیین‌شده و کتیبه هستند، به آپارتمان‌هایی با نمای سنگی با تراکم بالا تبدیل شده‌اند که شباهتی به معماری سنتی ایران ندارند و همچنین، تیر برق‌های چوبی موجود در محلات به تیر برق سیمانی تغییر شکل داده‌اند.

جدول ۲. تغییرات عناصر هویتی محلات

عنصر هویتی	محله	عکس قبل	عکس کنونی
مسجد خواجه‌خضر	خواجه‌خضر	 منبع: (دانشور، ۱۳۷۵)	
تکیه گل‌بازخان	گل‌بازخان	-----	
تکیه شاه‌عادل	شاه‌عادل	-----	
تیر برق‌های اصیل	هر سه محله دارای تیر برق‌های چوبی اصیل هستند.		
سردرها	هر سه محله دارای خانه‌هایی هستند با سردرهای قدیمی.		

قبل از شروع بحث بهتر است گفتمان‌های حاکم بر جامعه از دوره پهلوی تا چند سال اخیر بررسی شود؛ زیرا این گفتمان‌ها تأثیر مستقیم و غیر مستقیم بر روند توسعه شهری داشته‌اند. همان‌طور که در (جدول ۳) آورده شده است، در هر بازه زمانی گفتمان سیاسی بر جامعه حاکم بوده است که به دنبال آن تغییرات اجتماعی و فرهنگی اتفاق افتاده است و این روند در تغییرات کالبدی شهرها نیز تأثیرگذار بوده است. به‌طور مثال، گفتمانی با عنوان مدرن‌ساز که در دوره پهلوی وجود داشت، باعث گسست ساختار شهری شد؛ زیرا با خیابان‌کشی‌های صورت گرفته و افزایش اتومبیل ستون فقرات شهری تحت تأثیر قرار گرفت و بافت منسجم به تدریج از بین رفت. در بازه زمانی ۱۳۶۸ تا ۱۳۷۶ که گفتمان سازندگی بر جامعه حکم‌فرما بود، بافت برخی شهرها نیز با بازسازی خسارت‌های ناشی از جنگ تغییر کردند و شهری چون کرمان در این بازه زمانی به دلیل حرکت به سوی رونق اقتصادی به سمت محلات جدید رفت که باعث مهاجرت افراد اصیل محلات بافت قدیم به این محلات شد. در ادامه به این تغییرات و تأثیری که بر کالبد و عناصر هویتی محلات گذاشته‌اند، خواهیم پرداخت.

جدول ۳. گفتمان‌های سیاسی حاکم بر ایران

گفتمان حاکم	سال	نشانه‌های گفتمان
۱. گفتمان پهلوی	۱۳۵۷-۱۳۳۰	مدرن‌ساز - اصلاحات ارضی
۲. گفتمان چپ اسلامی یا چپ ارزش‌مدار سستی	۱۳۶۸-۱۳۶۰	عدالت اجتماعی - بازتوزیع ثروت و دارایی‌ها - اقتصاد دولتی - مردم‌گرایی
۳. گفتمان سازندگی یا راست اسلامی مدرن	۱۳۷۶-۱۳۶۸	مسایل اقتصادی - سازندگی - بازسازی ویرانی‌های جنگ - جامعه مدنی
۴. گفتمان اصلاحات یا راست اسلامی لیبرال	۱۳۸۴-۱۳۷۶	اصلاحات - قانون - توسعه جامعه مدنی - حقوق و آزادی‌های فردی، حقوق شهروندی و ...
۵. گفتمان عدالت محور یا اصول‌گرایی اسلامی چپ	۱۳۹۲-۱۳۸۴	عدالت اجتماعی - توجه به اقشار پایین، حاشیه‌ای و روستایی - لایه‌های پایین طبقه متوسط و مهاجران روستا.

(نگارندگان)

مروری بر گام‌ها و سیاست‌های اتخاذ شده در بافت کهن شهری ایران، فراز و نشیب‌هایی را چه در سیاست‌گذاری و چه در اجرا نشان می‌دهد. پیش از دوره ۱۲۶۷-۱۲۸۵ هجری شمسی، مداخلات قابل توجهی در بافت کهن صورت نگرفته بود و عمدتاً به دلیل تغییرات ساختاری بسیار جزئی و درونی در شهرها، بافت تاریخی و کهن معنایی نداشت. از این دوره به بعد، مداخلات تدریجی صورت گرفت که بسیار ناچیز بود و تأثیر کمی داشت. اولین نقطه عطف در دوران سلطنت رضاخان بود. او توانست با کمک اقتدار دولتی، ایده‌های مورد نظر خود را پیاده کند. نقطه عطف بعدی، دوران پس از پیروزی انقلاب اسلامی، از جمله دوران جنگ تحمیلی بود که به دلیل شرایط خاص اقتصادی، اجتماعی و سیاسی حاکم، فضای تاریخی کهن نه تنها به فراموشی سپرده شد، بلکه در این دوران و در برخی شهرها، بافت‌های مذکور به طور فزاینده‌ای به سمت زوال و تخریب پیش رفتند. با پایان جنگ و بروز مشکلات در بافت مرکزی شهرها، توجه سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان بار دیگر به این مناطق جلب شد و بدین ترتیب، نقطه عطف جدیدی در جریان تدوین و اجرای برنامه دوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور ایجاد شد. در این دوران شالوده بافت‌های کهن به چنان معضلی تبدیل گردید که برنامه‌ریزان ناگزیر از توجه به آن در بالاترین

سطح برنامه کشور شدند (عزیزی، ۱۳۹۷). فوکو برای بحث تبارشناسی ۱۰ گام را بیان کرد که با استفاده از آنها پدیده‌ها و اتفاقات را بررسی می‌کرد، در ادامه به ده گام تبارشناسی فوکو با توجه به محلات می‌پردازیم (جدول ۴).

جدول ۴. ۱۰ گام تبارشناسی فوکو

مرحله	توضیح از دیدگاه فوکو
۱. شناسایی موضوع	بخش نخست از هر پژوهشی، شناسایی مسأله است و تبارشناسی، شیوه خاص خود را برای طرح مسأله دارد و مسأله تبارشناسی، مسأله زمان حال است.
۲. سوابق موضوع	محقق یک الگو، مفهوم، نهاد یا احساس و نمادی از زمان حال برمی‌گیرد و با خود به گذشته می‌برد.
۳. درجه صفر	تبارشناس پدیده مورد نظر در زمان حال را در تاریخ به عقب بازمی‌گرداند و این بازگشت تا آنجا ادامه دارد که تصور از پدیده دیگر دیده نمی‌شود و وجود ندارد.
۴. کشف گفتمان	پس از شناسایی درجه صفر، تبارشناس در آن نقطه متوقف نمی‌شود، بلکه از مسیری که عقب‌رفته به سمت زمان حال بازمی‌گردد.
۵. تحلیل گسست	گسست به معنای جدا شدن یا فاصله گرفتن است، ولی در تحلیل یک پدیده از گسست به معنی تغییر مسیر است.
۶. تحلیل تبار	لحظه شکل‌گیری پدیده یا لحظات تغییر مسیر آن
۷. تحلیل تصادف	تبارشناسی به دخالت تصادف‌ها و پیشامدها در وقوع یک پدیده تأکید می‌ورزد. این رخدادها تصادفی، رویدادهای پرقدرتی هستند که می‌توانند در مسیر عادی و معمول یک گفتمان تغییر ایجاد کنند.
۸. تحلیل قدرت	تحلیل قدرت یکی از اصلی‌ترین وجوه تحلیل تبارشناسانه است. قدرت برای فوکو مجموعه‌ای از نهادها نیست، بلکه واحد تحلیل او، روابط قدرت است که در سراسر جامعه شکل می‌گیرد.
۹. تحلیل مقاومت	در برابر هر قدرتی، مقاومتی وجود دارد.
۱۰. نقد حال	فوکو با تاریخی دیدن پدیده، گفتمان‌ها و صورت‌های تاریخی متفاوت آن را شناسایی می‌کند که بدین ترتیب، ابزار مناسبی برای نقد شرایط حال پیدا می‌کند.

(نگارندگان)

۱) شناسایی موضوع: بخش نخست از هر پژوهشی، شناسایی مسأله است و تبارشناسی، شیوه خاص خود را برای طرح مسأله دارد و مسأله تبارشناسی، مسأله زمان حال است. فوکو به‌عنوان یک تبارشناس می‌گوید که هدفش نگارش تاریخ حال است و درصدد نوشتن تاریخ گذشته در قالب واژگان زمان حال نیست (فوکو، ۱۳۸۷: ۴۳). هویت از بدو تولد همراه انسان بوده است و همواره در تمام زندگی انسان و پیرامون آن وجود دارد. به نظر می‌رسد با تغییرات شهری مفهوم هویت موجود در محلات و کالبد محلات نیز دچار تغییراتی شده است که در ادامه بررسی خواهد شد.

۲) سوابق موضوع: محقق یک الگو، مفهوم، نهاد یا احساس و نمادی از زمان حال برمی‌گیرد و با خود به گذشته می‌برد و می‌کوشد تا شاید ناخودآگاهانه، نشان دهد که این نماد یا نهاد، در گذشته هم معنایی همسان و یکسان با زمان حال داشته است (دریفوس و رابینو، ۱۳۸۷: ۲۲۲). برای بررسی سابقه مفهوم هویت در این محلات باید به نقشه‌ها و تصاویر مراجعه کنیم. هویت یک محله متأثر از عوامل زیادی است و می‌توان هویت را در دسته‌بندی‌های

مختلفی قرارداد مانند هویت تاریخی، فرهنگی، کالبدی و... که در این پژوهش بحث کالبد محلات و هویت تاریخی آن‌ها می‌باشد؛ بنابراین، باید عناصر هویتی در محلات را شناخت که در (جدول ۲) عناصر هویتی محلات که از زمان‌های گذشته بوده و برخی محلات با این عناصر تعریف می‌شوند، آورده شده است.

(۳) درجه صفر: تبارشناسی که متضمن دیرینه‌شناسی است، تأکید ویژه‌ای بر مبدأ دارد و تلاش می‌کند تا شکل دقیق از آن را ارائه دهد. تبارشناس پدیده مورد نظر در زمان حال را در تاریخ به عقب بازمی‌گرداند و این بازگشت تا آنجا ادامه دارد که تصور از پدیده دیگر دیده نمی‌شود و وجود ندارد. به عبارتی، تبارشناس تا آنجا به عقب بازمی‌گردد که اولین صورت‌بندی از پدیده را شناسایی کند و این لحظه تاریخی همان مبدأ است (کچویان، ۱۳۸۲: ۱۸). برای بررسی این مرحله باید به عقب بازگردیم تا مفهوم هویت را در گذشته بررسی کنیم. محلات در گذشته به واسطه دستور فرمانروایان ساخته شده‌اند و از همان ابتدا هویتشان شکل می‌گیرد و به تدریج این هویت در اثر حوادث تغییر شکل می‌دهد و یا ماهیت گذشته خودش را از دست می‌دهد. در (جدول ۵) به طور خلاصه تاریخچه تشکیل محلات به عبارت دیگر، نقطه به وجود آمدن هویت در محلات و سپس، تغییر هویت این محلات به واسطه ایجاد بنا یا عنصر هویتی در محله می‌توان مشاهده کرد.

جدول ۵. خلاصه تاریخچه محلات

نام محله	تاریخچه
۱. محله خواجه‌خضر	این محله به زمان قراختانیان و دوره ترکان خاتون در قرن هفتم برمی‌گردد که به عنوان محله ترک‌آباد در غرب محله شهر به وجود آمد و بعدها نام آن به خاطر مسجد خواجه‌خضر به محله خواجه‌خضر تغییر پیدا کرد. بنیان‌گذار این حرکت براق حاجب، مؤسس سلسله قراختانیان و ترکان خاتون بوده است (باستانی پاریزی، ۱۳۶۶: ۱۹۸).
۲. محله گلبازخان	اسنادی در ارتباط با تاریخ دقیق به وجود آمدن این محله وجود ندارد، اما از نقشه‌های قدیم می‌توان متوجه شد با به وجود آمدن بازار این محله نیز در اطراف آن وجود داشته است و رونق می‌یابد. محله گلبازخان از اسم پهلوان و سردار جیرفتی که در این محل سکونت داشته، گرفته شده و از زمان سلطنت محمدشاه قاجار به این نام مشهور بوده است (گلاب زاده، ۱۳۸۱: ۱۸۳).
۳. محله شاه‌عادل	این محله همان‌طور که پیش‌تر گفته شد، مربوط به زمان سلجوقیان و دوره ملک‌قاورد می‌باشد؛ در واقع، با بازگشت به مبدأ این محله به نقطه شکل‌گیری این محله و نام‌گذاری آن می‌رسیم که به قرن پنجم هجری (۴۸۴ هـ) که به عنوان اولین شهرک نظامی شکل گرفته، می‌رسد. به نظر می‌رسد ملک‌قاورد سلجوقی پس از لشکرکشی به کرمان و از میان برداشتن حاکم آل‌بویه، جهت اسکان سپاهیان، محله شاه‌عادل را پایه‌گذاری نمود؛ و همچنین، نطفه اولیه بازار اولیه کرمان نیز در همین زمان در محله شاه‌عادل شکل گرفته است (باستانی پاریزی، ۱۳۶۶: ۱۹۸).

(نگارندگان)

(۴) کشف گفتمان: پس از شناسایی درجه صفر، تبارشناس در آن نقطه متوقف نمی‌شود، بلکه از مسیری که عقب رفته به سمت زمان حال بازمی‌گردد. با جدا شدن از درجه صفر، اولین گزاره‌ها و احکام شناسایی می‌شوند و این گزارش‌ها و احکام یا «آنچه در یک عصر تاریخی، کنش‌های کلامی جدی تلقی شده‌اند» (دریفوس، رابینو، ۱۳۸۷: ۱۳۹). برای فوکو گفتمان در قالب حکم می‌باشد؛ بنابراین، مفهوم هویت در دوره‌های مختلف تغییر شکل می‌دهد که ناشی از گفتمان‌های حاکم بر جامعه می‌باشد. به طور مثال، در دهه ۳۰ گفتمان حاکم بر شهرسازی ورود مدرن‌سیم به

ساختار شهری بود که به دنبال آن ساخت بناهایی به سبک مدرن بود. اصولاً از سال ۱۳۰۰ شمسی دوره جدیدی از تحولات شهری و گسترش شهرها در سراسر ایران آغاز گردید. گسترش از سال ۱۳۱۰ شتاب بیشتری پیدا کرد و مخصوصاً از سال ۱۳۳۵ که عملیات لوله‌کشی آب در حدود چهل شهر احداث شد و برای تأمین برق کافی با نصب کارخانجات و توربین‌ها و ایجاد سدها در مرحله اولیه در ۱۴۴ شهر اقداماتی به عمل آمد و کرمان هم از جمله شهرهایی بود که مقدمات اجرای این پروژه‌ها در آن انجام شد (دانشور، ۱۳۸۹: ۴۲-۴۳). به عنوان مثال احداث خیابان فلسطین (صمصام) در سال ۱۳۳۳ ش. صورت گرفت (دانشور، ۱۳۸۹: ۹۰). در دهه ۴۰ گفت‌مانی که حاکم می‌شود اصلاحات ارضی و شروع برنامه‌های عمرانی می‌باشد که با این گفت‌مان‌ها و تغییرات هویت نیز به‌طور نامحسوس و در لایه‌های ابتدایی آغاز می‌شود.

۵) تحلیل گسست: یکی از موارد مهم تبارشناسی تمرکز بر نقاط گسست است. تا آنجا که در برخی موارد، کل تبارشناسی را به تحلیل گسست‌ها تقلیل می‌دهند. گسست یا انقطاع، ظاهراً به معنای جدا شدن یا فاصله گرفتن است و وقتی در تحلیل یک پدیده از گسست در آن صحبت می‌کنیم، به معنی تغییر مسیر است. لحظه گسست لحظه‌ای است که دیگر آن صورت‌بندی ادامه پیدا نمی‌کند، در حالی که مطابق با منطق حاکم برگزانه‌های شکل پدید دهنده در آن دوره خاص، می‌باید تداوم پیدا می‌کند. در عوض صورت‌بندی جدیدی از پدیده شکل می‌گیرد که متضمن ظهور احکام و گزاره‌های تازه‌ای است (شیخ‌زاده خضری، ۱۴۰۱).

همان‌طور که گفته شد، مفهوم هویت در محلات با عناصر هویتی که با آن شناخته می‌شوند، تعریف می‌شود و تا زمانی که عناصر هویتی وجود داشتند، ساختار محله بافت منسجم خودش را حفظ کرده بود و هویت هم به همان روال سابق تعریف می‌شد، اما بعد از خیابان‌کشی‌ها و ورود ماشین به محله، هویت محله نیز شروع به تغییر کرد که این تغییر مربوط به پایان برنامه عمرانی پنجم قبل از انقلاب و شروع دهه‌های بعد از انقلاب است. در دهه‌های بعد از ۱۳۵۷ خیابان‌کشی‌ها تا حدودی انجام شده بود و با افزایش ورود ماشین به محله و تعریض گذرها و افزایش جمعیت مهاجرین از روستا به شهر، کالبد محله تغییر کرد و ساختمان‌های جدیدتر ساخته شد. از طرف دیگر، گذرهای جدید به وجود آمد و برخی قسمت‌های محله به مخروبه تبدیل شد که هویت محله را نیز تحت تأثیر قرارداد. با وجود برخی عناصر هویتی در محله، افرادی که از گذشته در محله زندگی می‌کردند، با شروع رونق اقتصادی خانه خود را به افراد جدید اجاره دادند یا فروختند و به محلات جدید ایجاد شده در اطراف بافت قدیم نقل مکان کردند و این نقل مکان به محلات جدید سبب تغییر هویت محله با ورود افراد جدید شد و این گسستی بود که مفهوم هویت در محله از ابتدا تا آن زمان را تغییر داد و از این پس، هویت محله به‌گونه‌ای دیگر تعریف شد؛ چراکه مرکز محله هم دیگر کارکرد خود را از دست داده بود. با تبدیل بافت محله به صورت پراکنده و ورود افراد جدید به محله به دلیل افت ارزش قیمت مسکن در بافت محلات تاریخی رفته‌رفته امکانات محله نیز کاهش پیدا کرد و رو به فرسودگی رفت. هویت هم این بار به‌گونه‌ای جدید برای ساکنین که چند سال ساکن این محله بودند، تعریف می‌شود و عناصر هویتی نیز با ظاهر تغییر یافته حضور پیدا می‌کنند. در ۲۰ سال گذشته این محلات از نظر کالبدی به‌طور تقریباً کامل تبدیل به کالبد جدید شدند که اغلب همگونی هم با بافت قدیم هم از نظر مصالح و هم از

نظر تراکم ندارند و از طرفی، دیگر تعداد زمین‌های خالی محله نیز افزایش پیدا کرد و هویت در این محلات به صورت تغییر یافته برای ساکنین به وجود آمد.

۶) تحلیل تبار: تحلیل مبدأ برای تبارشناس اهمیت زیادی دارد. لحظه شکل‌گیری پدیده یا لحظات تغییر مسیر آن، به دقت باید بررسی شود. «تحلیل مبدأ امکان می‌دهد که در زیر شکل واحد یک ویژگی یا مفهوم، کثرت رویدادها را بازایم که از طریق آن‌ها این ویژگی مفهوم یا شکل گرفته است» (فوکو، ۱۳۸۱: ۳۷۸). پدیده یک تبار واحد ندارد، تبارها متعدّدند و ریشه در عناصر متعدّدی دارند و نمی‌توان آن‌ها را به یک خاستگاه معین تقلیل داد (کچویان، ۱۳۸۲: ۲۱). در تحلیل گسست به طور مفصل توضیح داده شد که در دهه ۴۰ تغییرات به دلیل اصلاحات ارضی و ایجاد برنامه‌های توسعه در آن زمان بود و به دنبال آن مهاجرت افراد از روستا به شهر باعث شد که رفته‌رفته شهر گسترش پیدا کند و علاوه بر ایجاد محلات جدید در اطراف بافت قدیم، درون بافت هم با خیابان‌کشی‌ها و تعریض‌ها تغییرات اساسی ایجاد شود. بنابراین، این عوامل به عنوان نیروهایی مطرح می‌شوند که بافت شهر و هویت را تحت تأثیر خود قرار می‌دهد. افزایش جمعیت در آن دوران نیز سبب شد که خانه‌های قدیمی و حیاط‌دار موجود در محلات تبدیل به آپارتمان‌های دو تا سه طبقه بشوند تا بتوانند خانوارهای زیادی را در خود جای دهند؛ و همچنین، سطح امکانات محله نسبت به محلات جدید کاهش پیدا می‌کند و مهاجرت افراد به محلات بهتر و با امکانات بیشتر و ورود مهاجران غیر بومی به محله که تعلق خاطری نسبت به محله ندارند، سبب می‌شود که هویت به شکلی دیگر جلوه کند. افرادی که به محلات مهاجرت می‌کنند یک سری پیش‌فرض‌های ذهنی از زندگی و سنت‌های رایج در اجتماعات و انتظارات و ساختارهای فرهنگی با خود دارند و این ساختارها و انتظارات در کنار ساختارهای فرهنگی جامعه امروز ما به عنوان یک ساختار شکن می‌توانند مطرح شوند و ساختار شکن‌ها باعث فرسایش هویت اجتماعی و در نتیجه، هویت کالبدی شوند. در ادامه محله دچار تخریب و تبدیل به زمین‌های خالی و اغلب ساختمان‌هایی با تراکم زیاد و با مصالح ناهمگون گردد. تغییرات کالبدی گفته شده جزء عواملی بودند که در تغییر شکل هویت نیز تأثیر داشتند.

۷) تحلیل تصادف: یکی از مهم‌ترین انتقادهای تبارشناسی به تاریخ علمی مدرن، تأکید آن بر شناسایی دقیق عوامل مؤثر بر شکل‌گیری یک پدیده است. مورخان مدعی هستند که با دقت علمی می‌توانند عوامل مؤثر بر وقوع یک پدیده، مثل وقوع یک انقلاب را شناسایی کنند؛ اما از منظر تبارشناسی «جهان، فراوانی رویدادهای درهم‌وبرهم است که انبوهی از خطاها و خیال‌ها آن را خلق کرده است» (فوکو، ۱۳۸۱: ۳۸۴). طبق اسناد، علاوه بر زلزله در سال ۱۳۶۰ که باعث شد برخی ساختمان‌ها خراب شوند مانند مسجد خواجه‌خضر، در دهه ۸۰ نیز زلزله بم باعث شد که ساختمان‌هایی که ایمنی لازم در برابر زلزله نداشتند، تخریب و از نوساخته شود و این روند ساخت و ساز بسیار رشد کرد و خانه‌های با قدمت زیاد را به جای استحکام‌بخشی، تخریب و به جای آن ساختمان جدید ساختند. همچنین، می‌توان عواملی همچون افزایش مهاجرت افغانه به شهر و ساکن شدن در بافت قدیمی به دلیل ارزان بودن مسکن، عدم امکانات لازم در محلات، رواج ساختمان‌سازی مدرن و استفاده از مصالح ناهمگون به عنوان عوامل تصادفی و خرد دانست.

۸) تحلیل قدرت: تحلیل قدرت یکی از اصلی‌ترین وجوه تحلیل تبارشناسانه است. تفسیر فوکو از قدرت و ماهیت آن منجر به ظهور چارچوب تازه‌ای از فهم قدرت در علوم انسانی مدرن شد. در علوم انسانی سنتی، قدرت عموماً به تفسیر هابز، سامان بخشیدن در پیکر پادشاه است (کلگ، ۱۳۷۹: ۸۶). مفهوم‌سازی قدرت، رسماً تابع مفهوم منافع قدرت است (کلگ، ۱۳۷۹: ص ۱۰۱). قدرتی که هویت محلات را در ابتدا به وجود آورد، برطبق دستور ساخت‌وساز توسط فرمانروایان وقت بوده است. بعد از تشکیل محله گفتمان‌های حاکم بر شهر باعث تغییر محله شدند که گفتمان قدرت نامیده می‌شود که همان گفتمان برنامه‌های توسعه و نوسازی شهری است؛ و هویت نیز از این گفتمان تأثیر می‌پذیرد.

۹) تحلیل مقاومت: قدرت، مقاومت را به وجود می‌آورد و فوکو همواره این‌ها را درکنار هم می‌داند. در برابر هر قدرتی، مقاومتی نیز وجود دارد و در برخی نقاط از شبکه روابط قدرت، تراکم نیروها بیشتر است. این نقاط، کانون‌های مسلط قدرت‌اند که سازوکارهای قوی‌تری برای اعمال قدرت دارند و در واقع، مقاومت بیشتری از خود در برابر سایر المان‌ها نشان می‌دهند (هیندس، ۱۳۸۰: ۱۱۵). همان‌طور که گفته شد، در مقابل هر قدرتی مقاومتی وجود دارد که در هر مسأله می‌توان به‌گونه‌ای آن را تفسیر کرد. برای تحلیل مقاومت در ساختار شهری و علی‌الخصوص محلات تاریخی می‌توان گفت در زمان قدرت و فعال بودن محلات امکان تخریب و تغییرات در محله بسیار دشوار بوده است، اما با ایجاد بافت جدید و شرایطی که در ساختار شهری به وجود می‌آید و کم‌توجهی به این محلات از قدرت آن‌ها کاسته است و تغییرات زیادی همچون تخریب بناهای باارزش و خانه‌های قدیمی و ایجاد ساختمان‌های ناهمگون هم از نظر مصالح هم از نظر تراکم صورت گرفته است، اما هنوز پابرجا است و عناصر هویتی در آن‌ها مشاهده می‌شود و این به دلیل مقاومتی هست که در مقابل قدرت نوسازی در این محلات است. در واقع، هویتی که از عناصر موجود در گذشته که اکنون نیز در محله حضور دارند، وجود دارد، مقاومتی ایجاد می‌کند؛ در مقابل هویتی که از وجود کالبد جدید به وجود می‌آید. از سوی دیگر، می‌توان مقاومت را در قوانینی که از سوی اداره میراث فرهنگی بر این عناصر هویتی اعمال می‌شود دید؛ چراکه اگر بنای باارزش تاریخی که اصالت محله را نشان می‌دهد، از جمله خانه‌های قدیمی ثبت ملی شود، دیگر اجازه تخریب از سوی افراد یا نهادها را ندارد؛ بنابراین، با حفظ کالبد این عناصر هویتی محله نیز به نحوی هویت و ساختار خود را حفظ خواهد کرد.

۱۰) نقد حال: آخرین مرحله در تحلیل تبارشناسانه، نقد است. فوکو با تاریخی دیدن پدیده، گفتمان‌ها و صورت‌های تاریخی متفاوت آن را شناسایی می‌کند که بدین ترتیب، ابزار مناسبی برای نقد شرایط حال پیدا می‌کند. حال تبارشناس می‌تواند نشان دهد که پدیده مورد نظر، صورت‌ها و اشکال دیگری نیز داشته که به واسطه دخالت اوامر غیر گفتمانی و از جمله عامل قدرت و تأثیر نیروهای اجتماعی، از بین رفته یا تغییر کرده و صورت‌بندی فعلی آن حاصل شده است. در واقع، تبارشناس از زمان حال به گذشته برمی‌گردد و به منظور کشف صورت‌بندی‌های گفتمانی، دوباره راه حال را در پیش می‌گیرد و در پایان این سفر، او به نقد و افشای حال می‌پردازد. چنین نقدی بنیان پدیده موجود را درهم می‌ریزد و شکلی جدید از آن پدیده را به وجود می‌آورد (کچویان، ۱۳۸۲: ۲۷). با توجه به مطالبی که بیان شد و بررسی تغییرات کالبدی با توجه به شرایط اجتماعی و اقتصادی و... حاکم بر جامعه و روند

تغییرات موجود، حال نوبت آن رسیده تا آنچه را که اکنون وجود دارد، بررسی کرد و آن را نقد کرد. محلات بافت منسجم خود را به تدریج از دست داده‌اند و اکنون جزء عناصر هویتی که برای اهالی و سایر مردم آشنا است و با آن شناخته می‌شوند، چیزی از آن‌ها باقی نمانده است؛ زیرا با ساختمان‌سازی‌های زیاد و ناهمگونی این ساختمان‌ها با بافت محلات و ترک اهالی اصیل محله و مهاجرت به بافت‌های جدید برای امکانات بهتر، دیگر هویت گذشته آن محلات صورت تازه‌ای یافته است. از طرف دیگر، ساختار کنونی محلات با توجه به عکس‌های هوایی پراکنده است. به نظر می‌رسد اگر همه عواملی که گفته شد، از جمله مهاجرت افراد از روستا به شهر، زلزله، افزایش روند توسعه... اتفاق می‌افتاد، اما این تغییرات همه در مسیر حفظ و توجه به بافت قدیم بود و تمام برنامه‌ریزی‌ها و قوانین ساخت‌وسازها در همین راستا بود. شاید محلات امروزه در بافتی منسجم و یکپارچه مانند بافت قدیم شهر یزد می‌بود و هویت اکنون آن شباهت بیشتری به هویت گذشته آن داشت. به طور کلی، هویت و کالبد از منظر تبارشناسی و با توجه به ده مرحله این روش بررسی شدند. در (جدول ۶) می‌توان تغییرات محلات را در دهه‌های مختلف از ۱۳۳۰ تا کنون را بر روی نقشه‌ها و عکس‌ها مشاهده کرد.

جدول ۶. تغییرات محلات

نام محله	عکس هوایی / نقشه دهه ۳۰	عکس هوایی / نقشه دهه ۷۰	عکس هوایی اکنون	تصاویر کنونی محله	تصاویر کنونی محله
محله ربابه خضر	(منبع: سازمان نقشه‌برداری کشور)	(منبع: سازمان نقشه‌برداری کشور)	(منبع: URL2)		
محله گلزارخان	(منبع: سازمان نقشه‌برداری کشور)	(منبع: سازمان نقشه‌برداری کشور)	(منبع: URL3)		
محله شاه‌عادل	(منبع: سازمان نقشه‌برداری کشور)	(منبع: سازمان نقشه‌برداری کشور)	(منبع: URL4)		

(نگارندگان)

۳. نتیجه‌گیری

این پژوهش به بررسی مفهوم هویت در محله‌های تاریخی کرمان که دستخوش تحولات کالبدی قابل توجهی شده‌اند، می‌پردازد تا به سؤالات پژوهش پاسخ دهد: ۱. چه نسبت و رابطه‌ای بین هویت و کالبد محله وجود دارد؟ ۲. بحث ارزش و هویت تاریخی-کالبدی محله‌های در حال تخریب چگونه تعریف و بازنگری می‌شوند؟ تحلیل شرایط اجتماعی-سیاسی حاکم بر جامعه و به تبع آن شهر کرمان، آن گونه که در گفتمان اجتماعی آن زمان منعکس شده است، به این نتیجه منجر می‌شود که هویت محله‌های مذکور تابع عوامل بی‌شماری، اعم از ملموس و ناملموس بوده است.

در میان این عوامل، ساختار کالبدی محله، عنصری ملموس را تشکیل می‌دهد. با تحول گفتمان‌های غالب در جامعه (گفتمان پهلوی، گفتمان‌های مربوط سازندگی و غیره) و در شهر، ساختار محله دگرگون می‌شود. این تغییرات به طور غیر مستقیم بر هویت، که یک عامل ناملموس محسوب می‌شود، تأثیر می‌گذارد و هویت جدیدی شکل می‌گیرد که تنها نام محله قدیمی را حفظ می‌کند. به عنوان مثال، مسجد خواجه‌خضر که در زلزله تخریب شد و جای خود را به ساختمان جدیدی داد، و محله هویت قبلی خود را از دست داد و هویت جدیدی ساخته شده است که تنها نام مسجد قدیمی خواجه‌خضر را حفظ کرده است. در واقع، بحث در مورد هویت و ارزش محله‌های تاریخی در حال تخریب، از یک پدیده ذهنی ناشی می‌شود. هویت به خودی خود تغییرناپذیر نیست، بنابراین، همانطور که مثال قبل نشان می‌دهد، چیزی از مسجد اصلی خواجه‌خضر باقی نمانده و جای خود را به بنای جدیدی داده است که هویت مرتبط با این عنصر بنیادی محله - نام خواجه‌خضر و وجود این مسجد - به قلمرو حافظه یا ذهن تعلق دارد.

در نتیجه، هویت این محله‌ها از طریق تحولات فیزیکی ساخته و توسط ادراکات و ساختارهای ذهنی افراد تعریف و برساخته می‌شود. رابطه بین هویت و کالبد (ساختار فیزیکی) در محله‌های تاریخی، متقابل و عمیق است. کالبد فیزیکی نه تنها حامل هویت است، بلکه آن را شکل داده و حفظ می‌کند، در حالی که هویت (که شامل حس تعلق، خاطرات جمعی و اهمیت فرهنگی است) به کالبد معنا و ارزش می‌بخشد. براساس یافته‌های پژوهش، می‌توان اظهار داشت که اگر به هویت ساختار شهری، به‌ویژه به مناطق تاریخی که روایتگر گذشته هستند و بخش جدایی‌ناپذیر تاریخ ساکنان منطقه محسوب می‌شوند، توجه ویژه شود و برای شناسایی و حفظ عناصر تعیین‌کننده در هر فضای شهری تلاش و این موضوع در طول توسعه و اجرای هر پروژه شهرسازی در نظر گرفته شود، به بافت شهری با هویت قوی دست خواهیم یافت که در عین مدرن بودن و مجهز بودن به زیرساخت‌ها، هویت و شکل گذشته خود را نیز حفظ کرده است. در نهایت، این اقدام تأثیر مثبتی بر زندگی افرادی که با این محیط در تعامل هستند، خواهد داشت.

یادداشت‌ها

- 1.Foucault
- 2.Claude Lévi-Strauss
- 3.Jacques Lacan
- 4.Louis Althusser
- 5.Max Weber

منابع

- افرا، هادی؛ فیض‌آبادی، رضا. (۱۳۹۲). تبارشناسی مفهوم هویت و گفتمان‌های سیاسی ایران معاصر، مجله علوم اجتماعی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد، ۱۰(۱)، ۳۳-۱.
- اسمارت، بری (۱۳۸۵). میشل فوکو، ترجمه چاووشیان و جو افشانی، تهران: کتاب آمه.
- باستانی پاریزی، محمدابراهیم. (۱۳۶۶). کرمان در شهرهای ایرانی، به کوشش یوسف کیایی، جهاد دانشگاهی، تهران.
- بهزادفر، مصطفی. (۱۳۸۴). در جستجوی هویت شهری کرمان، سازمان مسکن و شهرسازی استان کرمان، جلد اول تا چهارم.
- پاکزاد، جهان‌شاه. (۱۳۸۵). مبانی نظری و فرایند طراحی شهری، تهران: جلد ۱، انتشارات شهیدی.
- پورشیری، الناز؛ ناظم زاده شعاعی، فهیمه (۱۳۹۸). مطالعه و شناخت بافت تاریخی شهری با نگاهی خاص (نمونه مطالعاتی: محله گلبازخان-کرمان)، دومین همایش بین‌المللی افق‌های نوین در علوم پایه و فنی و مهندسی، تهران، <https://civilica.com/doc/980408>
- پورعبدالله، راضیه. (۱۳۹۱). احیای هویت محله‌های بافت تاریخی ایران در اقلیم گرم و خشک؛ نمونه موردی: محله گلبازخان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته شهرسازی، دانشگاه تربیت مدرس تهران.
- حبیب، فرح؛ نادری، مجید؛ فروزانگر، حمیده. (۱۳۸۷). پرسیمان تبعی گفتمان کالبد شهر و هویت، نشریه هویت شهر.
- حسینی، سید فخرالدین؛ سلطانی، مهرداد. (۱۳۹۷). تحلیل تطبیقی مفهوم محله در نظام سنتی شهرهای ایران با الگوهای مشابه (جایگزین) دوره معاصر، ماهنامه باغ نظر، ۱۵(۶۰)، ص ۲۸-۱۵.
- خرمشاد، محمدباقر؛ جمالی، جواد. (۱۳۹۷). امر سیاسی و گفتمان‌های سیاسی در ایران بعد از انقلاب اسلامی (۱۳۹۲-۱۳۵۷)، فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات انقلاب اسلامی، ۱۵(۵۴)، ص ۱۸۴-۱۵۶.
- خنیفر، حسین؛ مسلمی، ناهید. (۱۳۹۸). اصول و مبانی روش‌های پژوهش‌های کیفی، جلد اول، چاپ چهارم، تهران: انتشارات نگاه دانش.
- دانشور، محمد. (۱۳۸۹). از قلعه دختر تا دقیانوس، با مقدمه محمدابراهیم باستانی پاریزی، کرمان: مرکز کرمان‌شناسی.
- دانشور، محمد؛ باستانی پاریزی، محمدابراهیم. (۱۳۸۸). محله‌های قدیمی شهر کرمان، مرکز کرمان‌شناسی، کرمان.
- دانشور، محمد. (۱۳۷۵). تاریخچه محله و مسجد خواجه‌خضر، مرکز کرمان‌شناسی، کرمان.
- دریفوس، هیوبرت؛ رابینو، پل. (۱۳۸۷). میشل فوکو، فراسوی ساختارگرایی و هرمنوتیک، ترجمه حسین بشیریه، تهران: نشر نی.
- دریفوس، هیوبرت؛ رابینو، پل (۱۳۷۹). میشل فوکو: فراسوی ساختارگرایی و هرمنوتیک، ترجمه حسین بشیریه، تهران: نشر نی.
- ربانی خوراسگانی، علی؛ صدیق اورعی، غلامرضا؛ خنده‌رو، مهدی. (۱۳۸۸). بررسی سرمایه اجتماعی و عوامل مؤثر بر شکل‌گیری آن در سطح محله، مجله علوم اجتماعی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد، شماره ۲.

- سیدیان، سید علی؛ بذر گری، شهرام؛ طالبی، حسن بن جواد. (۱۳۸۷). احراز هویت در باهمستان‌های بافت‌های کهن و تاریخی شهری نمونه موردی: با همستان‌های بافت کهن و تاریخی کرمان، *آینه خیال*، ۱۱، ۹۲-۸۵.
- شیخ‌زاده خضری، مهرناز. (۱۴۰۱). تحلیل آرایه‌ها و نگاره‌های سردر حمام گنجعلی‌خان کرمان در دوره قاجار از منظر تبارشناسی فوکو، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه پردیس فارابی.
- صالحی‌زاده، عبدالهادی. (۱۳۹۰). درآمدی بر تحلیل گفتمان میشل فوکو؛ روش‌های تحقیق کیفی، معرفت فرهنگی اجتماعی، ۲(۳)، ص ۱۴۱-۱۱۳.
- ضمیران، محمد (۱۳۹۵). میشل فوکو: دانش و قدرت، تهران: انتشارات هرمس.
- عاملی، سعید رضا. (۱۳۹۰). *مطالعات جهانی‌شدن: دو فضایی شدن‌ها و دو جهانی شدن‌ها*، تهران: انتشارات سمت.
- عزیزی، محمد مهدی. (۱۳۹۷). سیر تحول سیاست‌های مداخله در بافت‌های کهن شهری در ایران، *هنرهای زیبا*، (۷)، ص ۳۷-۴۶.
- علوی، سیدعلی؛ پهلوان درینی، موسی؛ بهادری امجری، فرخ لقا. (۱۴۰۰). سنجش و اولویت‌بندی عوامل مؤثر در پیدایش هویت‌بخشی محلات شهری (مطالعه موردی: شهر جیرفت)، *فصلنامه توسعه پایدار شهری*، ۲(۳).
- غلامرضا میرزایی، نفیسه؛ انیسی، علیرضا (۱۳۹۲). باز زنده‌سازی محله تاریخی شاه‌عادل شهر کرمان با رویکرد توسعه پایدار شهری، *کنفرانس بین‌المللی عمران، معماری و توسعه پایدار شهری*، تبریز، <https://civilica.com/doc/274554>.
- فوکو، میشل. (۱۳۸۷). سوژه و قدرت مندرج در دریفوس و هیوبرت و پل رابینو (۱۳۸۷)، میشل فوکو: *فراسوی ساختگرایی و هرمنوتیک*، حسین بشرویه، تهران: نشر نی.
- فوکو، میشل. (۱۳۸۱). *نیچه، تبارشناسی و تاریخ: ترجمه نیکو سرخوش و افشین جهان‌دیده*، تهران: نشر نی.
- فیروزی، محمدعلی؛ جوان، جعفر؛ توانگر، معصومه. (۱۴۰۰). تبارشناسی به مثابه روشی برای تحلیل تحولات نقش شهر (مطالعه موردی: شهر مشهد)، *پژوهش‌های جغرافیایی انسانی*، ۵۳(۱)، ۱۹۳-۱۷۳.
- قاسمی، وحید؛ نگینی، سمیه. (۱۳۸۹). بررسی تأثیر بافت محلات بر هویت اجتماعی با تأکید بر هویت محله‌ای در شهر اصفهان، *فصلنامه مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای*، ۲(۷)، ۱۳۶-۱۱۳.
- کچویان، حسین. (۱۳۸۲). *فوکو و دیرینه‌شناسی دانش؛ روایت تاریخ علوم انسانی از نوزایی تا مابعد تجدد*، تهران: دانشگاه تهران.
- کگل، استوارت. آر. (۱۳۷۹). *چهارچوب‌های قدرت*، مصطفی یونسی، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- گلاب‌زاده، محمدعلی. (۱۳۸۱). *کرمان در گذر تاریخ*، کرمان: مرکز کرمان‌شناسی.
- لینچ، کوین. (۱۳۸۴). *تئوری شکل شهر*، ترجمه سید حسین بحرینی، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- مرکز آمار ایران. (۱۳۹۳). *سرشماری نفوس و مسکن*.
- ملک‌عباسی، سلمان؛ مرادی مسیحی، وازاره؛ مدیری، آتوسا. (۱۴۰۱). تبیین ساختار فضایی بافت محلات شهر با نگاهی به شهر کرمان، *معماری و شهرسازی آرمان‌شهر*، شماره ۳۹، ۲۲۵-۲۰۱.
- میرمقتدایی، مهتا. (۱۳۸۳). *معیارهای شناخت و ارزیابی هویت کالبدی شهرها، نشریه هنرهای زیبا*، شماره ۱۶.

- ناظم‌زاده شعاعی، فهیمه. (۱۳۸۵). طرح احیای مسجد ملک شهرکرمان با توجه به تعریف محوطه اطراف، پایان‌نامه کارشناسی ارشد مرمت و احیای بناهای تاریخی، پردیس هنرهای زیبا، دانشگاه تهران.
- نجفی، عمادالدین. (۱۳۹۵). بررسی مفهوم هویت در معماری، همایش ملی و فرهنگی، گردشگری و هویت شهری.
- نظری، علی‌اشرف؛ اشکور کیایی، افشین؛ ساعی، احمد؛ پولادی، کمال. (۱۳۹۷). بازفهمی هویت‌های تاریخی از موضع روش تبارشناسانه: با تأکید بر نظریه فوکو. *رهیافت‌های سیاسی و بین‌المللی*، ۱۰(۲)، ۶۵-۴۰.
- نوذری، حسینعلی. (۱۳۸۸). صورت‌های مدرنیته و پست مدرنیته. تهران: نقش جهان، چاپ سوم.
- نقی‌زاده، محمد. (۱۳۹۰). *فضاهای باز شهری*، انتشارات سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور.
- نوفل، سید علیرضا؛ کلبادی، پارسین؛ پورجعفر، محمدرضا. (۱۳۸۸). بررسی و ارزیابی شاخص‌های مؤثر در هویت شهری (نمونه موردی محله جلفا در شهر اصفهان). *مجله آرمان‌شهر*، شماره ۳، ۶۹-۵۷.
- هیندس، باری. (۱۳۸۰). *گفتارهای قدرت از هابز تا فوکو (چاپ اول)*، ترجمه مصطفی یونسی، تهران: نشر شیرازه.

منابع اینترنتی

URL1: <https://maps.davary.com/Cities-Maps/Kerman-Map> (Access date:2024/12/19).

URL2: <https://neshan.org/maps/#c30.296-57.075-16z-0p> (Access date:2024/12/19).

References

- Afra, Hadi; Feizabadi, Reza. (2013). Genealogy of the concept of identity and political discourses in contemporary Iran, *Journal of Social Sciences, Faculty of Literature and Humanities*, Ferdowsi University of Mashhad, 10(1), 33-1. (In persion)
- Ameli, Saeed Reza. (2011). *Globalization Studies: Bispatialization and Biglobalization*, Tehran: Samat Publications. (In persion)
- Azizi, Mohammad Mehdi. (2018). The Evolution of Intervention Policies in Ancient Urban Textures in Iran, *Fine Arts*, (7), pp. 37-46. (In persion)
- Alavi, Seyed Ali; Pahlevan Darini, Musa; Bahadori Amjazi, Farrokh Lagha. (1400). Measuring and prioritizing effective factors in the emergence of urban neighborhood identity (case study: Jiroft city), *Quarterly Journal of Sustainable Urban Development*, 2(3). (In persion)
- Bastani Parizi, Mohammad Ebrahim. (1987). *Kerman in Iranian cities*, with the efforts of Yousef Kiai, *Jihad Daneshgahi*, Tehran. (In persion)
- Behzad Far, Mostafa. (2005). In Search of Kerman's Urban Identity, Kerman Province Housing and Urban Development Organization, Volumes One to Four. (In persion)
- Clegg, Stuart. R. (2000). *Frameworks of Power*, Mostafa Younesi, Tehran: Institute for Strategic Studies. (In persion)
- Daneshvar, Mohammad. (2010). *From Qaleh Dokhtar to Daqyanus*, with an introduction by Mohammad Ibrahim Bastani Parizi, Kerman: *Kerman Studies Center*. (In persion)
- Daneshvar, Mohammad; Bastani Parizi, Mohammad Ibrahim. (2010). *The old neighb*

orhoods of Kerman city, Kerman: *Kerman Studies Center*. (In persion)

Daneshvar, Mohammad. (2016). *History of the neighborhood and mosque of Khajeh Khizr*, Kerman: *Kerman Studies Center*. (In persion)

Dreyfus, Hubert; Rabineau, Paul. (2000). *Michel Foucault, Beyond Structuralism and Hermeneutics*, translated by Hossein Basharieh, Tehran: *Ney Publishing House*. (In persion)

Dreyfus, Hubert; Rabineau, Paul. (2008). *Michel Foucault, Beyond Structuralism and Hermeneutics*, translated by Hossein Basharieh, Tehran: *Ney Publishing House*. (In persion)

Foucault, Michel. (2008). *Subject and Power in Dreyfus and Hibobert and Paul Rabinowitz* (2008), *Michel Foucault: Beyond Structuralism and Hermeneutics*, Hossein Boshroieh, Tehran: *Ney Publishing House*. (In persion)

Foucault, Michel. (2002). *Nietzsche, Genealogy and History*: Translated by Niko Sarkhosh and Afshin Jahandideh, Tehran: *Ney Publishing House*. (In persion)

Firouzi, Mohammad Ali; Javan, Jafar; Tavangar, Masoumeh. (1400). Genealogy as a method for analyzing the changes in the role of the city (case study: Mashhad city), *Human Geographical Research*, 53(1), 193-173. (In persion)

Gholamreza Mirzaei, Nafiseh; Anisi, Alireza. (2013). Revitalization of the historical eighborhood of Shah Adel in Kerman city through sustainable urban development, *International Conference on Civil Engineering, Architecture and Sustainable Urban Development*, Tabriz, <https://civilica.com/doc/274554>. (In persion)

Ghasemi, Vahid; Negini, Somayeh. (2010). Investigating the effect of neighborhood texture on social identity with emphasis on neighborhood identity in Isfahan city, *Quarterly Journal of Urban and Regional Studies and Research*, 2(7), 113-136. (In persion)

Golabzadeh, Mohammad Ali. (2002). *Kerman through history*, Kerman: *Kerman Studies Center*. (In persion)

Habib, Farah; Naderi, Majid; Foruzanghar, Hamideh. (2008). A follow-up question on the discourse of urban structure and identity, *City Identity Journal*. (In persion)

Hosseini, Seyed Fakh al-Din; Soltani, Mehrdad. (2018). A comparative analysis of the concept of neighborhood in the traditional system of Iranian cities with similar (alternative) models of the contemporary period, *Bagh-e-Nazar Monthly*, 15(60), pp. 15-28. (In persion)

Hinds, Barry. (2001). *Discourses of Power from Hobbes to Foucault* (First Edition), Translated by Mostafa Younesi, Tehran: *Shirazeh Publication*. (In persion)

Khorramshad, Mohammad Bagher; Jamali, Javad. (2018). Political Matters and Political Discourses in Iran after the Islamic Revolution (1978-2013), *Scientific-Research Quarterly Journal of Islamic Revolution Studies*, 15(54), pp. 184-156. (In persion)

Khneifer, Hossein; Moslemmi, Nahid. (2019). *Principles and Foundations of Qualitative Research Methods*, Volume 1, Fourth Edition, Tehran: *Negah Danesh Publications*. (In persian)

Kechoyan, Hossein. (2003). *Foucault and the Archaeology of Knowledge*; Narrative of the History of the Humanities from the Renaissance to the Postmodern, Tehran: *University of Tehran*. (In persian)

Lynch, Kevin. (2005). *Theory of city form*, translated by Seyyed Hossein Bahreini, Tehran: *Tehran University Press*. (In persian)

Malek Abbasi, Salman; Moradi Masihi, Vazareh; Modiri, Atosa. (1401). Explaining the spatial structure of the city's neighborhoods with a view to the city of Kerman, *Architecture and Urban Planning of Armanshahr*, No. 39, 201-225. (In persian)

Mir Moqtadaei, Mehta. (1383). Criteria for recognizing and evaluating the physical identity of cities, *Fine Arts Journal*, No. 16. (In persian)

Nazemzadeh Shoaie, Fahimeh. (2006). Restoration plan for Malek Mosque in Kerman city, considering the definition of the surrounding area, Master's thesis in Restoration and Restoration of Historical Monuments, Fine Arts Campus, University of Tehran. (In persian)

Najafi, Emad al-Din. (2016). Investigating the concept of identity in architecture, *national and cultural conference*, tourism and urban identity. (In persian)

Nazari, Ali Ashraf; Eshkvar Kiai, Afshin; Saei, Ahmad; Polladi, Kamal. (2018). Re-understanding historical identities from the standpoint of the genealogical method: with emphasis on Foucault's theory. *Political and International Approaches*, 10(2), 65-40. (In persian)

Nozari, Hossein Ali. (2009). *Forms of Modernity and Postmodernity*. Tehran: *Naqsh-e Jahan*, 3rd edition. (In persian)

NaghiZadeh, Mohammad. (2011). *Urban Open Spaces*, *Publications of the National Municipalities and Rural Development Organization*. (In persian)

Nofal, Seyed Alireza; Kalbadi, Parin; Pourjafar, Mohammadreza. (2009). Investigation and Evaluation of Effective Indicators in Urban Identity (Case Study of Jolfa Neighborhood in Isfahan), *Armanshahr Magazine*, No. 3, 57-69. (In persian)

Pakzad, Jahanshah. (2006). *Theoretical Foundations and Process of Urban Design*, Tehran: Volume 1, *Shahidi Publications*. (In persian)

Pourshiri, Elnaz; Nazemzadeh Shoaie, Fahimeh. (2019). Study and understanding of the historical urban context with a special perspective (case study: Golbazkhan neighborhood-Kerman), *Second International Conference on New Horizons in Basic Sciences and Engineering*, Tehran, <https://civilica.com/doc/980408>. (In persian)

Pour Abdollah, Razieh. (2012). Reviving the Identity of Iran's Historical Neighborhoods in a Hot and Dry Climate, Case Study: Golbaz Khan Neighborhood, Master's Thesis in Urban Planning, Tarbiat Modares University, Tehran. (In persion)

Rabbani Khorasgani, Ali; Seddigh Orei, Gholamreza; Khanderou, Mehdi. (2009). A Study of Social Capital and Factors Affecting Its Formation at the Neighborhood Level, Journal of Social Sciences, *Faculty of Literature and Humanities*, Ferdowsi University of Mashhad, No. 2. (In persion)

Seydian, Seyed Ali; Bazrgari, Shahram; Talebi, Hassan bin Javad. (2008). Identity verification in ancient and historical urban fabric communities: a case study: with the ancient and historical fabric communities of Kerman, *Aineh Khial*, 11, 85-92. (In persion)

Sheikhzadeh Khezri, Mehrnaz. (2001). Analysis of the decorations and paintings of the entrance of the Ganjali Khan bathhouse in Kerman during the Qajar period from the perspective of Foucault's genealogy, Master's thesis, Farabi University. (In persion)

Salehizadeh, Abdolhadi. (2011). An Introduction to Michel Foucault's Discourse Analysis; Qualitative Research Methods, *Social Cultural Knowledge*, 2(3), pp. 141-113. (In persion)

Statistics Center of Iran. (2014). Population and Housing Census. (In persion)

Williams, M. (1985). *neighborhood organizations: seeds of a new urban life, we sport, Green weed press*.

Smart, Barry (2006). *Michel Foucault*, translated by Chavushian and Joe Afshani, Tehran: Ketab Ame. (In persion)

Zamiran, Mohammad (2016). *Michel Foucault: Knowledge and Power*, Tehran: Hermes Publications. (In persion)